

Populärvetenskaplig sammanfattning av: Klimatpåverkan från svenska fjällstugor - En fallstudie av fyra stugor längs norra Kungleden

Semestern är tänkt att vara en tid för avslappning och roliga upplevelser, som resulterar i goda minnen och lagom skrytsamma inlägg på sociala medier. Detta semestrade har dock sina baksidor. Exempelvis står den globala turistkonsumtionen för åtta procent av de globala växthusgasutsläppen. En ökad mängd växthusgaser i atmosfären leder till ett mer instabilt och varmare klimat. Denna temperaturhöjning är två till tre gånger högre i arktiska områden jämfört med det globala genomsnittet.

Svenska Turistföreningen (STF) är en medlemsorganisation som arbetar för att fler ska upptäcka Sverige och för att den svenska besöksnäringen ska bli mer hållbar. Organisationen driver flertalet fjällstugor belägna i väglöst land i mellersta och norra Sverige utan tillgång till rinnande dricksvatten eller anslutning till elnätet. Stugorna som ligger längs vandrings- eller skoterleder, fungerar som enkla vandrarhem och är öppna under sommar- och vintersäsongen. I stugorna sker matlagning och uppvärmning med gasol och/eller ved och gästerna bär med sig sin egen mat. I några stugor finns det bastu och ibland mindre butiker med främst torrskaflning. Vatten hämtar gästerna i närliggande vattendrag. På varje stugplats bor det under säsongstid en eller flera stugvärdar vars uppdrag är att välkomna gäster och se till att hela verksamheten fungerar.

Studien har genomförts i samarbete med STF med det övergripande syftet att beräkna och minska klimatpåverkan från en gästnatt på svenska fjällstugor, samt att sätta denna klimatpåverkan i relation till klimatpåverkan från annan typ av turism. För att uppnå syftet beräknades utsläppen från de fyra STF-stugorna *Alesjaure*, *Sälka*, *Kårsavagge* och *Nallo*, i nuläget och i några tänkta framtidsscenarier. Utsläppen dividerades med respektive stugas årliga antal gästnätter och ett medelvärde togs fram. Detta medelvärde jämfördes med tidigare beräkningar på utsläpp från turistande i övriga Sverige, utomlands samt medelutsläppen från en svensk.

De utsläpp som inkluderas i studien är de som kan påverkas genom driften av fjällstugorna. Rent konkret innebär det utsläpp från *uppvärmning*, *matlagning*, *butik*, *avfallshantering*, *förbrukningsmaterial*, *stugvärdar*, *tvätt* och *övriga transporter*. STF har bidragit med data på bland annat använd mängd bränsle av olika slag, transportavstånd, antal gästnätter etc. Övrig information, exempelvis hur stora klimatutsläpp olika aktiviteter ger upphov till och storleken på utsläpp från annan typ av turism, har tagits från tidigare artiklar, rapporter och hemsidor.

I studien görs en uppdelning mellan en stor stuga, alltså en stuga med butik med ett large- eller medium-utbud och en liten stuga, en stuga utan butik eller med en butik med ett small-utbud. Resultatet gällande en stor stuga baseras på stugorna *Alesjaure* och *Sälka* som båda har ett large-utbud i sina butiker och en resultatet gällande en liten stuga baseras på *Kårsavagge* och *Nallo* som inte har några butiker. En stor stuga ger årligen upphov till i genomsnitt 30,5 ton CO₂e och en liten stuga 1,7 ton CO₂e. För stugorna med butik står tillverkning av matvaror för den största delen utsläppen. Annars är produktion och användning av gasol den största källan till utsläpp. Transporter till de respektive stugplatserna över fjället med skoter och helikopter står dock också för en betydande andel av stugornas utsläpp. Helikoptertransporter släpper ut avsevärt mycket mer växthusgaser per km än skotertransporter, men eftersom det sker betydligt fler skotertransporter till stugorna, står dessa för en större andel av stugornas utsläpp.

Enligt studiens beräkningar kan gasolens växthusgasutsläpp undvikas alternativt minskas genom att den byts ut mot gasol producerad från förnyelsebar råvara, så kallad biogasol eller genom att den ersätts med ved. Om all gasol byts ut mot ren biogasol beräknas växthusgasutsläppen minskas med drygt 45 procent. Om all den gasol som används till uppvärmning ersätts med ved blir minskningen enligt beräkningarna nästan 40 procent. Den gasol som används till matlagning antas inte på samma sätt kunna ersättas med ved. Genom att helt undvika helikoptertransporter och alltså också ta bort de matvaror som kräver helikoptertransport ur butikernas sortiment, kan stugornas utsläpp i genomsnitt minskas med nästan 15 procent, exklusiva tillverkningen av butikens matvaror. I studiens mest ambitiösa framtidsscenario har all gasol byts ut mot biogasol, helikoptertransporterna har tagits bort och butiksutbudet har halverats (alltså minskas med mer än med endast de varor som kräver helikoptertransport). Detta framtidsscenario leder till en växthusgasutsläppsminskning på drygt 60 procent.

I genomsnitt släpper en gästnatt på en fjällstuga ut 2,0 kg CO₂e, exklusive tillverkning av en eventuell butiks matvaror. Denna siffra går att jämföra med de utsläpp som boendet/login ger upphov till vid andra typer av turistande. Utsläppen från en övernattnings i en fjällstuga är liknande de utsläpp som ett genomsnittligt svenskt hotell/vandrarhem med "låg klimatpåverkan" ger upphov till, enligt definitionen "ett hotell/vandrarhem med 75 procent lägre klimatpåverkan per gästnatt" (Klimatsmartsemester, 2018). En övernattnings på en fjällstuga innebär lägre utsläpp än ett genomsnittligt hotell/vandrarhem i både Sverige och i de studerade länderna i resten av världen. Utsläppen från en gästnatt på en fjällstuga är nästan hälften så stora som de genomsnittliga utsläppen från svenska hushålls boende per person och dygn. Utsläppen från en övernattnings i en fjällstuga är nästintill försumbara i jämförelse med en eventuell flygresor till eller från fjällen och långt under utsläppen från en eventuell persontransport med helikopter.

En fjällsemester har tydliga klimatfördelar jämt mot de andra semesteralternativen diskuterade i studien, på så sätt att resan dit och hem kan ske med låg klimatpåverkan samt att konsumtion och aktiviteter under en fjällsemester på ett naturligt sätt kan minimeras respektive genomföras på ett klimatneutralt sätt. För att hålla klimatavtrycket från en fjällsemester nere bör tåg väljas framför flyg som transportmedel till och från semesterorten, konsumtionen av kläder och prylar inför semestern bör minimeras och vandring eller skidåkning bör vara främsta transportmedlet under semestern. I jämförelse med en fjällsemester har dock en semester, alltså en semester hemma, större potential att vara bättre ur en klimatsynpunkt eftersom ingen resa till semesterorten krävs och ingen bostad står uppvärmd i onödan.